

หลักอุบาสกธรรม 7 ในศตวรรษที่ 21

PRINCIPLE OF LAYMEN 7 IN 21ST CENTURY

พระมหาเผด็จ ผาสุกโม

อภิวัฒน์ชัย พุทธจร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บุญฤทธิ์ เพ็ชรวิศิษฐ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ (จันทร์โร)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หลักอุบาสกธรรม 7 ต่อการครองตนเป็นอุบาสกอุบาสิกาในศตวรรษที่ 21 เพราะเหตุว่าสภาพสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเร็วมาก บทบาทของคฤหัสถ์ญาติโยมต่อพระพุทธศาสนาจึงได้รับผลกระทบไปด้วย ฉะนั้น การทวนระลึกถึงหลักอุบาสกธรรมทั้ง 7 ประการ จะเหมาะสมอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 นี้ เนื่องจากเป็นหลักธรรมที่กระตุ้นเตือนให้อุบาสกอุบาสิกาทั้งหลายได้ตระหนักถึงหน้าที่ที่พึงกระทำต่อการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา เพราะหลักปฏิบัติทั้ง 7 เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบที่สำคัญของบรรดาพุทธบริษัททุกภาคส่วนที่ต้องร่วมมือกัน เปรียบดูจากรฐานที่รองรับและผลักดันให้หลักพุทธธรรมแผ่ขยายกว้างไกลจนถึงที่สุดแห่งธรรมในอนาคตกาล

คำสำคัญ: อุบาสกอุบาสิกา, อุบาสกธรรม 7, ศตวรรษที่ 21

Abstract

This article aims to analyze the principles of laymen 7 on how to become a good laywomen in the 21st century because the current society has changed dramatically very fast. The role of the householder in relation to Buddhism was also affected. Therefore, the recalling of the 7 disciples of the dharma would be very appropriate in this century. As a principle that encourages laymen to become aware of their duty to uphold Buddhism. Because these 7 principles are an important responsibility of all Buddhists in all sectors that need to work

together. It seems the foundation that supports and pushes the principles of Buddhism to spread as far as possible throughout the future

Keywords: Laymen, Principles of Laymen 7, 21st Century

บทนำ

ยุคปัจจุบันนี้หาคนที่เข้าวัดมาปฏิบัติธรรมนั้นเริ่มลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ โดยมีปัจจัยหลายอย่างทั้งความไม่พร้อมทั้งกำลังทรัพย์ ความไม่พร้อมของกำลังกาย ที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าสถานปฏิบัติธรรมทั่ว ๆ ไป หรืออาจเป็นเพราะการไม่สะดวกในการทำมาหากินก็เป็นได้ แต่การเป็นคนที่ไม่เคารพต่อพระรัตนตรัย เชื่อมั่นในความคิดที่ว่าทำบุญไม่คุ้ม ทำดีไม่เสีย ถือเป็นการเดินบนเส้นทางธรรมที่พึงกระทำสักครั้งหนึ่งให้สมกับที่ได้เกิดในมนุษยภูมิ ที่ได้ทำหน้าที่อุปัฏฐากเจ้าคุณพระพุทธานุภาพให้ดำรงคงอยู่จนถึงที่สุดแห่งธรรม

เป็นที่ตระหนักกันดีในหมู่พุทธศาสนิกชนว่า กิจกรรมหลักของชาวพุทธมี 4 อย่างหลัก ๆ คือ การไหว้พระสวดมนต์ การทำบุญใส่บาตร การทำบุญใส่บาตรในวันสำคัญทางพุทธศาสนา หรือวันสำคัญต่าง ๆ และการฟังพระธรรมเทศนาในวันธรรมสวนะ กิจกรรมเหล่านี้มีความจำเป็นอย่างสูงยิ่งโดยเฉพาะการอาศัยอยู่ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงรอบด้านเช่นนี้ การดำเนินชีวิตจึงต้องเร่งความเร็วให้เท่าทันความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ที่ทำให้มนุษย์ต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ฉะนั้น การเรียนรู้หน้าที่ที่พึงกระทำต่อพระพุทธศาสนาจึงต้องชวนขยายความรู้ความเข้าใจให้รอบด้าน เพื่อจะได้เป็นสะพานบุญให้กับพุทธบริษัท โดยถ้วนหน้ากัน

บทความนี้มาจากทัศนะของคณะผู้เขียนโดยอิสระภายใต้เงื่อนไขของเวลาและองค์ความรู้เฉพาะตัว ด้วยเจตนาที่จะนำความรู้ทางวิชาการมาแลกเปลี่ยนให้เกิดอรรถประโยชน์ต่อวงวิชาการ โดยคณะผู้เขียนบทความนี้มีความตั้งใจที่จะวิเคราะห์หลักอุบาสกธรรม 7 ประการว่า มีอิทธิพลต่อการครองตนเป็นอุบาสกอุบาสิกาในศตวรรษที่ 21 มากน้อยแค่ไหน อย่างไร อนึ่ง บทความนี้มีคำสำคัญอยู่ 3 คำ ที่จะให้คำนิยามโดยย่อดังนี้ อุบาสกอุบาสิกา หมายถึงเหล่าชาวพุทธผู้ที่พึงปฏิบัติหน้าที่ในการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างใกล้ชิด และคำว่าอุบาสกธรรม 7 หมายถึง หลักปฏิบัติของคฤหัสถ์ญาติโยมและอุบาสกอุบาสิกาที่มีส่วนต่อการสืบต่อพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่คู่สังคม คำสุดท้ายคือ ศตวรรษที่ 21 หมายถึง ยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว และเป็นช่วงเวลาที่สังคมต้องเผชิญกับองค์ความรู้ใหม่ ๆ มากขึ้นกว่าปกติ

เนื้อหา

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระวชิรญาณวโรรส ทรงร่างหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระวชิรญาณวโรรส, 2558) ระบุว่า อุบาสกอุบาสิกาต้องมีคุณสมบัติประจำตัวคือปฏิญาณตนถึงพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ว่าเป็นสรณะที่พึ่งแท้จริง ที่ประกอบด้วยศรัทธาความเชื่ออย่างมีเหตุผลประกอบด้วยปัญญา คือไม่เชื่ออย่างมง่ายตามหลักในพุทธศาสนา คือ เชื่อเรื่องกรรม เชื่อเรื่องผลของกรรมที่มีความคิดว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เพราะว่ากรรมคือของๆตน ต้องมันรักษา ศีล 5 ศีล 8 เพื่อฝึกกายวาจาให้สงบเรียบร้อย เพราะว่าศีลเป็นพื้นฐาน เป็นรากแก้วของคุณงามความดีทั้งปวง ดังข้อความที่มาในขุททกนิาย เถรคาถา ว่าศีลนั้นเป็นที่พึ่งแรกของมนุษย์เป็นมารดาแห่งความดีงาม และเป็นประมุขของคุณธรรมทั้งปวง ไม่ถือเอาเรื่องที่เป็นข่าวลือว่า มีเทพมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แดกดันไปกับเรื่องแบบนี้ ต้องใช้สติแก่ ถ้ามีสติปัญญาย่อมเกิด ต้องเชื่อมั่นในการทำบุญคือ ทำบุญย่อมได้อานิสงส์ผลบุญจริง ได้แก่ การทำบุญแก่อริยสงฆ์ผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบและศึกษาตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าแล้วนำมาสั่งสอนให้รู้และปฏิบัติตาม ถ้ามีกำลังพอช่วยได้ก็ช่วยส่งเสริมสนับสนุนกุศลกิจ และชวนช่วยในการอุปถัมภ์บำรุงในพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นมงคลชีวิตหรือประเพณีอื่น ๆ โดยไม่ผิดศีลธรรม ท่านก็ไม่ห้าม และพร้อมรับฟังความเดือดร้อนความทุกข์ ความต้องการของคนอื่นบ้างแล้วพิจารณาให้ความช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ตามสมควร ไม่เป็นคนใจแคบเห็นแก่ตัวและพร้อมให้อภัยคนอื่น เพราะว่าอุบาสกอุบาสิกา คือ เป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดพระพุทธศาสนานั่นเอง

พระอภิวณฺณ นาถวโร พระอภิธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) ได้ให้คำแนะนำการปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง (พระอภิวณฺณ นาถวโร, 2544) ไว้ว่า การปฏิบัติธรรมที่คนในสังคมใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้ มีความหมายค่อนข้างจะถูกจำกัดแคบลงมาก และบางครั้งก็ทำให้เกิดความเข้าใจที่ไม่สู้ดีเกี่ยวกับเรื่องถ้อยคำการน้อมนำเอาธรรมะมาใช้กับการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดประโยชน์ในชีวิตจริง ขณะเดียวกันพระอภิวณฺณก็ได้ขอให้สังคมมีศรัทธาที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาอย่างน้อยก็ควรให้อยู่ในคุณสมบัติของอุบาสกอุบาสิกาที่ดี เริ่มด้วยการมีศรัทธาที่ถูกหลักพระพุทธศาสนา เชื่ออย่างมีหลักการ มีเหตุผล ไม่มง่าย มันในคุณพระรัตนตรัยเป็นต้น ไปจนกระทั่งการไม่ตื่นข่าวมงคล หวังผลจากกรรม ไม่หวังผลจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์เทวฤทธิ์ปาฏิหาริย์ การเป็นอุบาสกอุบาสิกาที่เริ่มจากการรักษาศีล 5 จะช่วยลดการเบียดเบียนชีวิตและร่างกายของบุคคลอื่นกับตัวเอง เพื่อเป็นพื้นฐานในการจัดระเบียบชีวิตและสังคมให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้น และเป็นการฝึกหัดลดละการหาความสุขจากสิ่งบันเทิงหรือเครื่องปรนเปรอความสุขทางประสาทสัมผัสต่าง ๆ เป็นการฝึกฝนตนให้รู้จักที่จะมีชีวิตอย่างอิสระ เพื่อพัฒนาชีวิตทางด้านจิตใจและปัญญาภายใต้การมีสภาพชีวิตและอยู่ร่วมกันอย่างมีความเรียบร้อย ซึ่งเรียกว่า ศีล

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้รจนาหนังสือชื่อ ธรรมานุชีวิต (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2558) มีเนื้อหาสอดคล้องกับพุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม เพราะเมื่อพูดถึงเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ศาสนาทั้งหลายมีแนวปฏิบัติแตกต่างกันเป็น 2 แบบ กล่าวคือ แบบหนึ่งไม่ใส่ใจเรื่องอย่างนั้นเลยโดยสิ้นเชิง มุ่งเน้นเฉพาะแต่การบรรลุจุดหมายที่สูงส่ง คือการเข้าร่วมเป็นหนึ่งเดียวกับพระผู้เป็นเจ้า หรือเข้าถึงปรมาตมสักจะ ส่วนอีกแบบหนึ่งก็สั่งสอนข้อปฏิบัติเกี่ยวกับชีวิตประจำวันนั้นเสียอย่างละเอียดพิสดาร โดยกำหนดให้เราจะต้องคิดหมายใคร่ทำอะไร ๆ จะต้องสวมใส่เสื้อผ้าแบบไหน ศาสนาสองแบบนี้ น่าจะเป็นสุดโต่ง 2 ด้าน พระพุทธเจ้าศาสนาเป็นคำสอนสายกลางหรือสอนความพอดีในเรื่องนี้ก็เช่นเดียวกับเรื่องอื่น ๆ คำสอนในพระพุทธศาสนาดำเนินสายกลางระหว่างการเพิกเฉยไม่ใส่ใจเสียเลยต่อเรื่องที่จะต้องปฏิบัติ นับเป็นข้อบังคับที่เคร่งตึงตายตัว พระพุทธศาสนาสอนแนวทางความประพฤติตามหลักสัจธรรมที่เป็น อากาสิโก ว่าด้วยประโยชน์สุขที่พึงได้ อันเกิดจากการอยู่ร่วมสัมพันธ์กันโดยใช้ปัญญา ด้วยเมตตากรุณา และพร้อมกันนั้นก็มุ่งให้บรรลุถึงอิสรภาพทางจิตใจเป็นจุดหมายสูงสุด ถึงขั้นที่ทำให้อยู่ในโลกได้โดยไม่ติดโลกหรืออยู่เหนือโลก พระสงฆ์มีวินัยของพระภิกษุที่ต้องประพฤติให้เป็นผู้มีศีล ชาวพุทธจะต้องดำเนินชีวิตที่ดีงาม และร่วมสร้างสรรค์สังคมให้เจริญมั่นคง ตามหลักวินัยของการวางฐานชีวิตให้มั่นคง

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21 (ยุคโลกาภิวัตน์)

เมื่อพูดถึงสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาที่กำลังเผชิญวิกฤตหลายคนอาจจะไม่เห็นด้วยเพราะมองว่าวิกฤตอยู่ที่ไหน ยังมีวัดวาอารามดูเจริญมั่งคั่งและรุ่งเรืองอยู่ แต่ถ้ามองให้ลึกไปกว่าปรากฏการณ์ผิวเผินที่เห็นภายนอกเช่นนี้ ก็แทบจะกล่าวได้ว่าพุทธธรรมดูจะเป็นส่วนเกินของวิถีชีวิตของคนปัจจุบัน เช่น การหลงไหลเข้ามาอย่างท่วมท้นของลัทธิวิทยาศาสตร์ นิยมและบริโภคนิยมซึ่งมีฐานความคิดที่เป็นอริกับพุทธธรรมโดยตรง ไม่ได้รับการเผชิญหน้าตอบสนองและปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับฐานความคิดแบบพุทธเลยถ้ามองในแง่พุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ก็คือ ต้องสร้างวินัยหรือแบบแผนสังคมก่อน ต้องสร้างจิตสำนึกและมีจุดหมายให้เกิดการพัฒนาตนและพัฒนาคนให้ครบ 3 ด้าน คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

พุทธศาสนานี้มีศักยภาพอย่างมากในการเสริมสร้างประชาคมให้มั่นคงเข้มแข็งได้ด้วยพลังทางปัญญา พลังทางจิตวิญญาณ และพลังทางสังคม สิ่งที่ควรย้ำก็คือ ข้อเสนอที่กล่าวมาทั้งหมดนี้มิได้เป็นประโยชน์ต่อประชาสังคมเท่านั้น หากยังเป็นสิ่งจำเป็นต่อความอยู่รอดของพุทธศาสนาเองด้วย เพราะหากพุทธศาสนาปล่อยปละละเลยสังคม ไม่ปรารถนาที่จะสร้างสรรค์สังคมให้เป็นไปตามหลักธรรมและสัจตะของวินัย กลับปล่อยให้อำนาจทุนนิยมครอบงำ มากำหนดแบบการระเบียบแบบแผนทางสังคมได้อย่างอิสระ พุทธศาสนาก็จะมีที่ยืนน้อยลง สุดท้ายก็อาจเป็นดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ เตือนว่า “เขตแดนแห่งการปฏิบัติตามหลักการของ

พระพุทธศาสนาหรือวงการดำเนินชีวิตตามแบบพุทธจะรัดตัวแคบเข้า และจะเป็นแต่ฝ่ายรับ ไม่ได้เป็นฝ่ายรุกเลย ทำให้ชุมชนพุทธถอยร่นห่างออกไปจากสังคมมนุษย์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เหมือนหนีไปรวมกันอยู่บนเกาะที่ถูกน้ำล้อมรอบ ขาดจากชาวมุขอื่น” (พระไพศาล วิสาโล ประเวศ วะสี ส.ศิวรักษ์ และนิธิ เอียวศรีวงศ์, 2546) จากที่ชาวพุทธนับวันพากันหลีกไปอยู่ตามวัด และสถานปฏิบัติธรรมมากขึ้น เพราะทนกับสภาพสังคมไม่ได้ นับเป็นเครื่องยืนยันข้อความดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

แต่พุทธศาสนาจะสามารถมีผลกำลังในการสร้างสังคมให้เข้มแข็งได้จำต้องมีการปฏิรูปฟื้นฟูขนาดใหญ่ทั้งในด้านแนวคิด สถาบัน และความสัมพันธ์ระหว่างพุทธบริษัท การปฏิรูปฟื้นฟูดังกล่าว ลำพังคณะสงฆ์ในปัจจุบันไม่อาจเป็นที่หวังว่าจะสามารถทำให้เกิดขึ้นเป็นจริง ทางออกอยู่ที่การร่วมกันผลักดันทั่วทั้งสังคม ด้วยเหตุนี้ความอยู่รอดของพุทธศาสนา จึงขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของสังคมอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ขอให้ชาวพุทธมีศรัทธา คือ ความเชื่อมั่นในคุณธรรมและความดีงาม ยิ่งกว่าจะเอาความเชื่อฝากไว้กับวัตถุ ศรัทธาดังกล่าวรวมไปถึงความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ว่า จะสามารถประจักษ์แจ้งในสัจธรรม จนจิตเป็นอิสระ และเข้าถึงความดีงามสูงสุดได้ ลำพังการฟื้นฟูสาระสำคัญของพุทธศาสนาก็มีคุณค่าในตัวเองอยู่แล้ว เพราะเท่ากับเป็นการรื้อฟื้นพลังของพุทธศาสนาขึ้นมาใหม่ ซึ่งจะส่งผลเกื้อกูลต่อสังคมในที่สุด ที่แล้วมา พุทธศาสนาอ่อนแอลงไปก็เพราะการละเลยสาระสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ หลักธรรมเกี่ยวกับโลกุตระธรรมและหลักธรรมทางสังคม ซึ่งทำให้พุทธศาสนาเป็นเพียงคำสอนทางโลกียธรรมสำหรับปัจเจกบุคคล ขาดทั้ง “ความลึก” และ “ความกว้าง” จึงนอกจาก จะไม่สามารถเยียวยาความทุกข์ทางจิตวิญญาณของผู้คนแล้ว ยังขาดพลังในการแก้ปัญหาสังคม หรือเสนอทางเลือกใหม่แก่สังคมด้วย ยิ่งกระแสโลกาภิวัตน์ที่กำลังไหลบ่าไปทั่วทั้งโลกเวลานี้ แยกไม่ออกจากกระแสบริโภคนิยมและปัจเจกนิยม การรื้อฟื้นมิติทางโลกุตระธรรมและมิติทางสังคมให้คืนสู่พุทธศาสนาจึงมิใช่เป็นเพียงแคร์รักษาพุทธศาสนามีให้ผิดเพี้ยนผันแปรไปท่ามกลางกระแสที่เชี่ยวกรากเท่านั้น หากยังเป็นขั้นตอนสำคัญในการทำให้พุทธศาสนากลับมามีบทบาทสำคัญในโลกปัจจุบัน ขณะเดียวกันความคิดใหม่ ๆ จากต่างประเทศ (รวมทั้งจากนิกายอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เถรวาท) ก็อาจทำให้เกิดการตีความทางด้านธรรมวินัยที่ผิดแผกจากจารีตเดิม ดังนั้น จึงอาจนำไปสู่ข้อโต้แย้งถกเถียงอย่างกว้างขวางได้ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในความจริงของสิ่งทั้งหลายทั้งปวงนี้ สังคมใช้ปัญญาแก้ไขไหม มีความเข้าใจในสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นใหม่ และเข้าใจถูกต้องตามความจริงมากเพียงใด เมื่อมองเห็นเหตุปัจจัยและความสัมพันธ์ของสิ่งทั้งหลายชัดเจนดีแล้ว สามารถนำความรู้มาเชื่อมโยงใช้ในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์พัฒนาให้เป็นผลดีหรือไม่ อันนี้เป็นตัวแกนแท้ที่ต้องการ เป็นตัวคุมทั้งหมด (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556)

กระแสโลกาภิวัตน์จะทำให้เกิดปรากฏการณ์ใหม่ ๆ อีกมากมายในทางพุทธศาสนา ที่กลายเป็นข้อโต้แย้งถกเถียงในทางธรรมวินัย ขณะที่ฆราวาสโดยเฉพาะในเมืองเข้าไปรับรู้และทราบถึงความเปลี่ยนแปลงนี้อย่างเต็มที่ พระสงฆ์ส่วนใหญ่ยังเก็บตัวอยู่ในวัด ไม่ไปรับรู้กับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงเกิดเป็นช่องว่างกับฆราวาสมากขึ้น และนับวันช่องว่างดังกล่าวจะไม่จำกัดแต่เฉพาะเรื่องทางโลก หากยังรวมไปถึงเรื่องทางธรรม ทำให้ไม่สามารถเท่าทันสถานการณ์ต่าง ๆ แม้กระทั่งในวงการพุทธศาสนาเอง ตัวอย่างที่ชัดเจนก็คือการที่พระสงฆ์จำนวนไม่น้อยได้หลงเชื่อตามบุคคลบางกลุ่มที่โจมตีใส่ร้ายพระพรหมคุณาภรณ์ว่าเป็นคอมมิวนิสต์บ้าง รับแผนคริสต์บ้าง หรือบ่อนทำลายพุทธศาสนาบ้าง เพียงเพราะว่าผู้ที่กล่าวร้ายท่านนั้นเป็นพระสังฆาธิการและนายทหารชั้นผู้ใหญ่เท่านั้น ด้วยเพราะทัศนคติที่แตกต่างกัน นับเป็นตัวอย่างเครื่องชี้ให้เห็นเป็นอย่างดีถึงช่องว่างดังกล่าว ในที่สุดอาจนำไปสู่ ข้อขัดแย้งได้ ถ้าสังคมมีความรู้และสติปัญญาระหว่างพระสงฆ์กับฆราวาสที่สนใจพุทธศาสนา ซึ่งในแง่หนึ่งก็เป็นภาพสะท้อนช่องว่างระหว่างชนบทกับเมืองด้วย ทุกวันนี้พุทธศาสนาถูกตีความให้แคบจนเหลือแต่ด้านเดียวคือมิติด้านลึกลับ หรือยิ่งกว่านั้นคือเหลือแต่เพียงประเพณีพิธีกรรม ซึ่งเป็นความตื้นอย่างยิ่ง การตีความหมายเช่นนี้เป็นการตีกรอบพุทธศาสนาให้มีบทบาทแคบลงคือไม่สนใจชะตากรรมของสังคม การจำกัดตัวเช่นนี้นอกจากจะทำให้วัฒนธรรมแห่งความละโมภและความโกรธเกลียดเฟื่องฟูและซึมลึกแล้ว ยังเป็นผลเสียต่อพุทธศาสนาอีกด้วย เพราะสังคมที่ถูกครอบงำด้วยวัฒนธรรมแห่งความละโมภและความเกลียดนั้น ย่อมบั่นทอนพลังของพุทธศาสนาเอง และทำให้พื้นที่ในการปฏิบัติธรรมของชาวพุทธแคบลง จนแม้แต่การรักษาตนให้มีคุณธรรมก็จะเป็นไปได้ยาก แต่พวกเราชาวพุทธจำเป็นต้องร่วมมือกับขบวนการอื่น ๆ ที่มุ่งสร้างสรรค์สังคมให้เกิดสันติสุขในด้านต่าง ๆ เช่น ขบวนการสิ่งแวดล้อม ขบวนการสันติภาพ ขบวนการพัฒนา ตลอดจนองค์กรศาสนาอื่น ๆ ที่มีจุดร่วมคล้ายกันโดยเฉพาะที่เห็นโทษภัยของบริโภคนิยมและอุดมการณ์ที่ปลูกให้เกิดความโกรธเกลียดไม่ว่าด้วยสาเหตุทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา สีผิว ในยุคที่ผู้คนให้ความสำคัญกับเสรีภาพจากความบีบคั้นทางสังคมรวมทั้งจากการเอาเปรียบผ่านกลไกทางเศรษฐกิจและการเมืองพุทธศาสนาจะมีความหมายได้ก็ต่อเมื่อนำเอาจุดเน้นดังกล่าวมาเป็นส่วนหนึ่งของพระพุทธานุภาพควบคู่กับเสรีภาพจากความทุกข์ภายใน การเน้นเสรีภาพทั้งสองมิติคือ เสรีภาพทางจิตวิญญาณและเสรีภาพทางสังคม จะทำให้พุทธศาสนากลับมาพลังและความหวังของโลกได้ จะเป็นเช่นนั้นได้ พุทธศาสนาต้องมีการปรับตัวครั้งใหญ่ เพื่อฟื้นฟูมิติทางด้านวิญญาณ ที่เลือนหายไปให้กลับมามีพลังโดยไม่ติดขัดกับประเพณีหรือค่านิยมที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงปรมัตถธรรม ขณะเดียวกันก็ต้องเอามาสัมพันธ์กับโลกให้มากขึ้น เปิดมิติทางสังคมให้กว้าง เพื่อลดทอนความทุกข์ของคน นอกจากการฟื้นฟูในหลักธรรมแล้ว การปฏิรูปสถาบันก็เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ในสภาพที่คณะสงฆ์วันจะเสื่อมถอยและปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงตัวเอง การผลักดันจากภายนอกเป็นสิ่งที่ไม่อาจมองข้าม

ความสำคัญได้ ขณะเดียวกันก็จำเป็นต้องคิดถึงการสร้างชุมชนแห่งความตื่นรู้ชนิดอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคณะสงฆ์หรือวัดด้วย ความตื่นตัวของชาวพุทธที่อยู่นอกวัดหรือไม่อิงกับวัด และเชื่อมโยงสัมพันธ์กันเป็นเครือข่าย อาจเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมแห่งความตื่นรู้ให้เกิดขึ้นได้ในสังคมไทยก็ได้ หากการปรับตัวดังกล่าวมีอาจเกิดขึ้นได้ ก็น่าเป็นห่วงว่าศาสนาไทยในอนาคตจะเป็นได้อย่างมากเพียงแค่ร่างทรงของบริโภคนิยมและวัตถุนิยมนั้นในยุคพระพุทธศาสนาที่ 21

หลักอุบาสกธรรม 7 ในศตวรรษที่ 21

อุบาสกอุบาสิกาแปลว่า ผู้มีเรือน ผู้ครองเรือน เรียกรวมว่าทั้งชายทั้งหญิงก็ได้ ที่ไม่ใช่ชนิกบวช หมายถึง ชาวบ้านทั่วไป แต่ก็ปฏิบัติธรรมได้ เพราะว่าธรรมคือคำสั่งสอนที่นำไปสู่ความสุข ความเจริญ เพียงแค่สัจย์ข้อต่อกันที่เขาเรียกว่า สัจจะ มีความจริงใจเชื่อตรงต่อกัน ไม่คดโกง ไม่หลอกลวงกันและกัน เช่น สามิภรรยา ญาติพี่น้องเป็นต้น รู้จักข่มใจของตน ผิกนิสัยปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา ได้แก่ การบังคับควบคุมจิตใจไม่ให้หะยาเหยานใฝ่สูงเกินขอบเขต และเอาอารมณ์ตัวเองเป็นใหญ่ หัดเป็นคนมีเหตุผล รับฟังคนอื่นบ้าง เพื่อปรับนิสัยเข้าหากัน และต้องมีขันติคือ ความอดทน ไม่ว่าจะเป็นการทำหน้าที่การทำงานต้องมั่นคงมีจุดหมาย อดทนต่ออุปสรรคต่าง ๆ แม้ประสบปัญหาที่ไม่ถ้อยถอย มีความอดทนต่อความลำบากในการทำงานเลี้ยงชีพและต่อคำดูถูกเหยียดหยาม ต้องมีจิตเข้มแข็งในการถอนตัวออกจากความชั่วและพยายามทำความดี แบ่งปันสิ่งของของตนแก่คนที่ควรให้ และพร้อมรับฟังความเดือดร้อนความทุกข์ความต้องการของคนอื่นบ้าง แล้วพิจารณาให้ความช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ตามสมควร ไม่เป็นคนใจแคบเห็นแก่ตัวและพร้อมให้อภัยคนอื่น ดังนั้น การที่จะมาเป็นอุบาสกอุบาสิกานั้น จำต้องมีจิตวิญญาณแห่งความเป็นพุทธศาสนิกชนมีสัจจะที่พึงอย่างมั่นคง มีจุดยืนไม่หวั่นไหว ไม่เอนเอียงไปตามข่าวลือ และเป็นผู้เข้าถึงพระรัตนตรัยอย่างแท้จริง ย่อมได้รับการยกย่องว่าเป็นอุบาสกอุบาสิกาแก้ว ส่วนฆราวาสก็เป็นธรรมช่วยควบคุมให้คนในตระกูลในครอบครัวมีความสามัคคีกลมเกลียวกันเข้าใจกันและกัน ทำให้ชีวิตในการครองเรือนมีความสุขความเจริญมั่นคง ตามสมควรแก่ชีวิตฆราวาส เอาหลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ไปวัดเพื่อประกอบกิจทางศาสนา เช่น ทำบุญตักบาตร รักษาศีล ฟังธรรม คอยเฝ้าติดตามเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีการอุปถัมภ์บำรุงหรือการปฏิบัติต่อพระสงฆ์อย่างเสมออกัน ไม่แสวงหาบุญนอกหลักศาสนา (นับถือการทรงเจ้าหรือผู้วิเศษเจ้าพ่อเจ้าแม่) หัดเป็นคนมีเหตุผล เพราะว่าอุบาสกอุบาสิกา คือ เป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดพระพุทธศาสนา จึงควรอย่างยิ่งที่จะต้องประพฤติตัวให้เป็นแบบอย่างให้แก่ผู้อื่นในสังคม ไม่ว่าจะเป็นคนดีหรือไม่ดี ขอให้ให้มีเหตุผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาลเวลา และสังคม รู้จักบุคคล เช่น ควรคบ ไม่ควรคบ ที่กล่าวมานี้ตรงตามหลักธรรมที่เรียกว่า สัปปริสธรรม ซึ่งเป็นธรรมของคนดีหรือ

ผู้ดี เพราะยุคสมัยนี้เป็นยุคพัฒนา ต้องทันโลกทันเหตุการณ์มีการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ๆ ไม่ว่าจะ เป็นการฟังธรรมทางวิทยุหรือโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ตก็สามารถเข้าถึงได้ง่ายเพื่อให้ พุทธศาสนิกชนและบุคคลทั่วไปได้เข้าถึงหลักธรรมและสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการ ดำเนินชีวิตของตนเองและสังคมได้อย่างปกติสุข เรียกได้ว่าเป็นการทำประโยชน์แก่สังคม ส่วนรวมได้อีกด้วย

การทำบุญทุกวันนี้ในยุคปัจจุบันมีความหมายแค่เพียงการให้เงิน และเจาะจงว่า ต้องให้กับพระหรือวัด โดยผู้ให้จะปรารถนาผลตอบแทนมากมายเพียงใด สรุปลักษณะนี้ ถูกหวย รวยเสน่ห์ ก็แค่นั้น บุญในความหมายที่แท้จริง อันได้แก่ การทำดีด้วยการช่วยเหลือผู้อื่นหรือ การสละรวม และการขัดเกลาตัวเอง ใช้ปัญญาแก้ไขปัญหา พิจารณาการทำบุญคือ การให้สิ่งของ การบริจาค หรือสนับสนุนองค์กรที่บำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม การประพฤติที่งดงาม เช่น การ รักษาศีล 5 ไม่ประกอบมิจฉาอาชีวะ คำกำไรเกินควร หรือลงทุนในกิจการที่เป็นโทษต่อสังคม ไม่หมกมุ่นหลงใหลในอบายมุข รักษาสิ่งแวดล้อมและสมบัติส่วนรวม การอ่อนน้อมถ่อมตน การ อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ ให้เกียรติเคารพซึ่งกันและกัน ไม่อวดตัวว่าร่ำรวยหรือการศึกษาที่ดีกว่าสูง กว่า หรืออ้างยศอ้างตำแหน่งเพื่อใช้เส้นหรือใช้อิทธิทธิ มีการบำเพ็ญประโยชน์บ้าง ได้แก่ การ ช่วยเหลือเพื่อนบ้านหรือคนล้าหลังไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือคนชราผู้ที่สามารถช่วยได้ เช่น พบผู้ ประสบอุบัติเหตุแล้วพาส่งโรงพยาบาล ถือได้ว่าเป็นจิตอาสาอย่างหนึ่ง

อันที่จริงการเปิดโอกาสมีส่วนร่วมในบุญไม่ผูกขาดแก่ผู้ใดผู้หนึ่งเพราะว่าทุกคนมี ส่วนร่วมช่วยกัน ครอบคลุมตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ไม่ว่าจะเป็นในระดับครอบครัว ชุมชน องค์กร หรือระดับประเทศ การยินดีด้วยกับผู้อื่นที่ทำความดี เช่น การคัดค้านการทำลาย สิ่งแวดล้อม ไม่มีอคติ ที่ว่าทำดีแต่เด่นกว่าตน แต่คนที่ทำดีแล้วแต่อย่าเด่นและโทษแต่สังคม แบบนี้ก็ถือว่าไม่ผิดเท่าที่ควรนัก ควรแก้ไขตนด้วยการหมั่นฟังธรรมบ้างเพื่อศึกษาหาความรู้ที่ ส่งเสริมให้ชีวิตให้ดีขึ้น รู้จักเลือกเฟ้นข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์จากสื่อต่าง ๆ รู้จักสัดปรับ ฟังสิ่งที่จริง ถูกต้อง และดีงามไม่หมกมุ่นอยู่กับความเพลิดเพลิดจากสื่อ หรือบริโภคแต่สิ่งที่ กระตุ้นเร้าความอยากและความโกรธเกลียด ยุคโลกาภิวัตน์นี้ต้องมีการสอนธรรมะให้ความรู้ สอนแต่ข้อคิดที่ดีงามแก่ผู้อื่น รวมทั้งการให้วิชาความรู้ที่ประโยชน์แก่ผู้อื่น ไม่หวังแทน ประสพการณ์หรือบทเรียนชีวิต ยินดีแลกเปลี่ยนแบ่งปันแก่ผู้อื่น ซึ่งก็จะช่วยให้ตนเองเกิด ปัญญาเพิ่มพูนขึ้นด้วยและให้การพัฒนาจิตใจฝึกฝนตนเองให้ให้จิตใจเกิดความสงบ ปราศจาก สิ่งเศร้าหมอง ลดละกิเลสและความเห็นแก่ตัว มีความเมตตา อดทน ตื่นตัว และรู้เท่าทันตนเอง รู้จักรับความโกรธเกลียดและความโลภ กล่าวอย่างสั้น ๆ คือ ทำใจจิตมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และสุขภาพดี สำรวจตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขความคิดเห็นให้ถูกต้อง ปราศจาก อคติ รู้จักคิดหรือมองโลกในทางที่เป็นกุศล ไม่สร้างทุกข์แก่ตนเอง รวมไปถึงการพัฒนาปัญญา จนบังเกิดความรู้ความเข้าใจในความเป็นจริงของชีวิต ทำจิตใจเป็นอิสระและเข้าถึงความสุข

อย่างแท้จริง เห็นได้ว่าบุญในพุทธศาสนานั้นไม่เพียงครอบคลุมสิ่งที่เป็นคุณธรรมพลเมืองเท่านั้น หากยังมีสาระหรืออานิสงส์ที่ลึกกว่าคุณธรรม เพราะมุ่งการพัฒนาชีวิตด้านในให้เจริญงอกงามด้วย มิใช่เพียงแค่เอื้อเพื่อให้อยู่ร่วมกันด้วยดีในสังคมเท่านั้น พุดง่าย ๆ คือ ช่วยให้สงบและเป็นประโยชน์ไปในเวลาเดียวกัน ปัจจุบันภายหลังการทำบุญ มักหวังสิ่งตอบแทน ไม่ว่าจะเป็นการสอบ การถูกหวย หน้าที่การงานและผลประโยชน์ที่มากับการทำบุญ ไม่เหมือนเมื่อครั้งโบราณกาล พุทธศาสนาในอดีตนั้นอาศัยหมู่บ้านหรือชุมชนเป็นฐานที่มั่น นอกจากวัดแล้ว ยังมีครอบครัวและชุมชนเป็นสื่อกระจายหลักคำสอนไปสู่ผู้คนอย่างได้ผล แม้หนุ่มสาวจะเข้าวัดไม่บ่อยเหมือนพ่อแม่ แต่ก็ได้อาศัยครอบครัวและชุมชนเป็นตัวกล่อมเกลாதตามหลักพุทธศาสนาได้ เช่น ฝึกให้มีศีล รู้จักปล่อยวาง มีสันโดษ เป็นต้น

กระแสโลกาภิวัตน์ไม่ได้สร้างปัญหาให้แก่พุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังนำโอกาสมาด้วยไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงหลักคำสอนได้ง่ายไม่ว่าจะเป็นทางโลกหรือทางธรรม ข้อคิดดี ๆ ทunesทางปฏิบัติที่ถูกต้อง ไม่ยึดติดกับรูปแบบเดิม ๆ สมัยเปลี่ยน อดีตย่อมเป็นสิ่งที่น่าจดจำ แต่ต้องเปลี่ยนตามยุคสมัยตามกาลเวลาที่ต้องปรับตามสมควรเท่าที่จะปรับได้ให้ทันโลก ทันเหตุการณ์ ในยุคปัจจุบัน สิ่งที่ขาดไม่ได้คือ คุณธรรมที่ต้องรักษาไว้ หลักของความดีงาม ความถูกต้อง ไม่ว่างจะเป็นการแสดงออกมาโดยกระทำทางกาย วาจา และจิตใจของมนุษย์ ซึ่งเป็นหลักประจำใจในการประพฤติปฏิบัติที่มาในหลักพรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) เพราะพรหมวิหารธรรมคือ หลักความประพฤติอันประเสริฐ หรือหลักการดำเนินชีวิตอันบริสุทธิ์หมดจด และหลักการปฏิบัติต่อมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายโดยชอบ พรหมวิหารนี้สามารถเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อปัมมัญญา เพราะเป็นธรรมที่แผ่ไปในมนุษย์หรือสัตว์ทั้งหลาย โดยไม่เจาะจง ไม่มีประมาณ ไม่มีขอบเขต (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระวชิรญาณวโรรส, 2557)

ด้วยคุณูปการของหลักธรรมที่มีต่อสังคมเช่นนี้ ชาวพุทธที่เป็นฆราวาสจึงต้องอุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อพระศาสนาและประกอบกิจกรรมทางศาสนาตามหลักฆราวาสธรรม หรืออุบาสกอุบาสิกาที่ดีที่เรียกว่า "อุบาสกธรรม 7" เพราะเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติตนที่ใกล้ชิดบรรพชิตพระพุทธานุภาพมากที่สุด อาทิ การหมั่นไปวัดตามโอกาสที่เหมาะสม เพราะการไปวัดจะได้พบปะกับพระภิกษุผู้ทรงศีลทรงคุณธรรมหรือได้พบกับมิตรที่สนใจในเรื่องธรรมเหมือนกันกับเรา ย่อมได้ชื่อว่าเป็นการคบหากัลยาณมิตร หรือเรียกว่ามิตรที่ดี ซึ่งจะส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้น ดังพุทธสุภาษิตที่มาจากขุททกนิกายว่า สพพทาน ธรรมทาน ฌินาติ การให้ธรรมะเป็นทาน ย่อมชนะการให้ทั้งปวง (อุทิส ศิริวรรณ, 2544) หมั่นฟังธรรมเมื่อมีโอกาส ควรใส่ใจในการฟังธรรมอยู่เสมอ เพราะการฟังธรรมเป็นเหตุให้รู้สิ่งที่ไม่รู้ ส่วนสิ่งที่รู้แล้วก็จะช่วยให้เข้าใจยิ่งขึ้น ด้วยการไปวัดเพื่อฟังเทศน์ฟังธรรมตามโอกาสต่าง ๆ หรือฟังการแสดงธรรมเทศนาทางวิทยุหรือทางโทรทัศน์ก็ได้ พยายามสนใจศึกษาและรักษาศีลให้บริสุทธิ์ โดยนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามาใช้ปรับปรุงวิถีการดำเนินชีวิตให้ดี

ยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจว่าตนเองว่าเป็นพุทธศาสนิกชนที่แท้จริง มีความเลื่อมใสในพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลายเท่าเทียมกัน ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์แต่ละรูปได้เสียสละความสุขทางโลกเพื่อมาประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอันเป็นหนทางไปสู่ความหลุดพ้นจากทุกข์และพระสงฆ์ยังได้ชื่อว่าเป็นผู้สืบทอดอายุของพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวตลอดไป ตั้งจิตให้เป็นกุศลในขณะที่ฟังธรรม มีใจฟังธรรมโดยคิดในแง่อคติ คิดขัดแย้ง พยายามฟังธรรมเพื่อก่อให้เกิดกุศลจิตใจจะได้เป็นสุขทำบุญกุศลตามหลักและวิธีการของพระพุทธศาสนา ไม่แสวงบุญนอกคำสอนของพระพุทธเจ้าควรประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาในทุก ๆ ด้าน ถ้าสามารถช่วยเหลือพระพุทธศาสนาได้ ด้วยวิธีการใดก็ควรชวนช่วยเร่งรีบกระทำ ไม่ว่าจะเป็นการตั้งชมรมพุทธศาสน์ในโรงเรียน ในมหาวิทยาลัย หรือจัดให้มีการอบรมเยาวชน บุคคลทั่วไป คนต่างชาติด้วยหวังให้เข้าใจในหลักธรรมเป็นที่ตั้ง

เมื่อกล่าวถึงหลักอุบาสกธรรม 7 ในยุคโลกาภิวัตน์นั้น แม้จะพบเห็นได้น้อยลง แต่ยังคงมีอยู่ตามสถานที่ปฏิบัติธรรมที่จัดขึ้นโดยเฉพาะ เพื่อที่จะอบรมและนำพาปฏิบัติให้รู้หลักของการปฏิบัติธรรมหัวข้อต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมตามยุคสมัย ทั้งยังประโยชน์ในการปรับตัวให้เข้ากับยุคปัจจุบัน ดังการวิเคราะห์ของคณะผู้เขียน ดังนี้

1. หมั่นไปวัดตามโอกาสที่เหมาะสม เพราะการไปวัดจะได้พบกับพระภิกษุผู้ทรงศีลกับผู้ที่สนใจในการปฏิบัติธรรมซึ่งจะส่งเสริมให้มีความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้น ย่อมเป็นการดีที่สุดในการได้พบกันหรือเรียกว่า กัลยาณมิตร มิตรที่ดี เพื่อนที่ดี แต่ยุคปัจจุบันกำลังเผชิญอยู่คือ กลุ่มผลประโยชน์ที่มาในคราบนักบุญ เช่น การหาสิ่งของอามวยโชค วัตถุมงคล สิ่งที่เป็นแรงบันดาลใจทุกอย่างที่สามารถเปลี่ยนเป็นทรัพย์สินเงินทองได้ก็ทำ วัดเคยเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ แต่กลับกลายเป็นที่ค้าขายสิ่งของและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวไปแล้ว บางวัดเข้าถึงยากต่างกับยุคก่อน การที่คนในสังคมไปวัดก็ถือเป็นโอกาสที่ดีเพื่อที่จะรักษาสืบสานประเพณีอันดีให้คงไว้เพื่อประกอบกิจทางพุทธศาสนา เช่น ทำบุญ ตักบาตร รักษาศีล ฟังธรรม หรือไปพบพระสงฆ์ผู้ทรงศีลเพื่อสนทนาธรรม หรืออาจสอบถาม ถึงสาระทุกข์สุขดิบของพระภิกษุสามเณรว่าขาดเหลือสิ่งของอันใด มีอะไรที่ตนพอจะช่วยเหลือเกื้อกูลทางวัดได้บ้าง นี่จึงเป็นเหตุผลที่ชาวพุทธควรไปศึกษาและมาใส่ใจ อันเป็นอุปนิสัยของอุบาสกอุบาสิกาในยุคสมัยใหม่นี้พึงประพฤติปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อครอบครัวและเครือญาติตน ด้วยเพราะวัดเป็นส่วนรวมของจิตวิญญาณของชาวพุทธทุกคน เมื่อศาสนาเข้มแข็ง สมาชิกในชุมชนก็จะเข้มแข็งด้วยเช่นกันนั่นเอง

2. หมั่นฟังธรรม เมื่อมีโอกาสควรใส่ใจในการฟังธรรมอยู่เสมอ เพราะการฟังธรรมเป็นการรับรู้ในสิ่งที่ไม่เคยรู้มาก่อน ส่วนที่เคยรู้แล้วก็จะให้เข้าใจในหลักธรรมมากขึ้น การที่จะหาบุคคลที่จะบรรยายธรรมนั้นขึ้นชื่อว่าหาได้ยากยิ่ง ผู้ที่สามารถพูดเสนาธรรมแบบแตกฉานทางธรรมและหลักการให้คนประโยชน์ในการใช้ชีวิตประจำวันในรูปแบบอิทธิบาท 4 หรือ

พรหมวิหาร 4 และการอยู่ร่วมกับสังคมนั้นต้องเป็นคนที่มีความรู้มากพอสมควร ในยุคปัจจุบัน พระที่ทรงไว้ซึ่งหลักธรรมบางรูป ได้กลายสภาพเป็นพุทธาภิเษกตามงานต่าง ๆ และเป็นช่องว่างของกลุ่มผู้ไม่หวังดี มากอบโกยผลประโยชน์อย่างไม่บังควร และบรรดาพระภิกษุเองก็มีการศึกษาสู่ทางโลกยังไม่ได้ ยังขาดความมั่นใจในการแสดงธรรม และจะนำพาญาติธรรมปฏิบัติให้ข้อคิด ข้อห้าม นั้นยังไม่มั่นใจเลย มีแต่สำนักดัง ๆ ที่พาปฏิบัติ และสังคมทุกวันนี้เป็นสังคมก้มหน้าที่รื้อการฟังธรรมที่เป็นหลักปรัชญาของพระรุ่นใหม่ ๆ อยู่ การที่ได้รับฟังธรรมอย่างสม่ำเสมอทำให้ชาวพุทธมีความรู้รอบด้าน การฟังธรรมทุกวันนี้ทำได้หลายทาง เช่น ไปฟังที่วัด หรือติดตามรับฟังจากสถานีวิทยุโทรทัศน์ เปิดธรรมะหรือซีดีธรรมะฟังอยู่ที่บ้านไปฟัง การบรรยายธรรม เสวนาธรรมที่จัดขึ้นตามสถานที่ต่าง ๆ ก็ได้เช่นกัน แล้วนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับวิถีชีวิตของตนในการประกอบสัมมาอาชีพให้เข้ากับยุคปัจจุบัน เช่น ตั้งใจจะทำสิ่งใดต้องพิจารณาสิ่งนั้นให้เห็นว่าดีว่าชอบ แล้วต้องใจทำอย่างจริงจัง สละกิเลสที่มาขัดขวางเสียได้ ใจก็จะระงับ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จึงถือเป็นการเจริญรอยตามเส้นทางของพระพุทธเจ้าใน ยุคเทคโนโลยีนี้ได้เช่นกัน

3. พยายามสนใจศึกษาและรักษาศีลให้บริสุทธิ์ อุบาสกอุบาสิกาที่ดีควรนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาไปใช้ปรับปรุงวิถีการดำเนินชีวิตให้ดียิ่งขึ้นและไม่เบียดเบียนกัน ไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ คือคำว่าศีลในใจความหลักคือ การรักษาทั้งกาย วาจา และใจ ให้เป็นปกติ ไม่คิดร้ายอาฆาตพยาบาทใคร ยุคโลกาภิวัตน์ทุกวันนี้ยังทำลายคุณภาพของการเป็นชาวพุทธ เพราะบางครั้งแค่มองหน้าก็ไม่ได้อาจถูกอาฆาตพยาบาทได้ บางครั้งแค่ไต่ถามกัน ยังขุนเคืองใส่กันได้เลย อาจจะด้วยเหตุผลส่วนตัวที่ต้องเคร่งเครียดกับการใช้ชีวิตก็เป็นได้ ฉะนั้น เมื่อศีลธรรมประจำใจเริ่มลดลงเรื่อย ๆ ชอบอยู่คนเดียวมากขึ้น ไม่ชอบให้ใครสั่ง ไม่ชอบให้ใครสอน มีอคติสูง วิธีแก้คือ ยอมรับกับสิ่งที่กำลังจะเกิดและเข้าใจในหลักการบ้าง ให้เป็นแบบน้ำครึ่งแก้วบ้าง ที่จะสามารถเติมใส่ให้เต็มได้ อย่าเป็นน้ำเต็มแก้วเลยที่ใส่เท่าไรก็มีแต่ล้นออก สิ่งใหม่ ๆ ไม่เข้าไปเลย พฤติกรรมแบบนี้อาจเข้าสังคมยาก ควรหันมาใช้หลักธรรมเข้าช่วย แล้วจะได้พบกับตนเองและภูมิใจตนเองว่าเป็นพุทธศาสนิกชนที่แท้จริง หรืออีกวิธี คือ การมุ่งศึกษาหาความรู้ในเรื่องข้อวัตรปฏิบัติให้ยิ่งขึ้นไป เพราะชาวพุทธที่ตื่นอกจากหมั่นเข้าวัดฟังธรรมแล้ว ควรศึกษาหาความรู้เรื่องหลักการทางพระพุทธศาสนา และศึกษาถึงข้อวัตรปฏิบัติที่จะทำให้ตนเองมีความสุขความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป เช่น คอยติดตามข่าวสารบ้านเมือง อ่านหนังสือธรรมะหรือหนังสือความรู้ทั่วไปอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น

4. มีความเลื่อมใสในพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลายอย่างเท่าเทียมกัน อุปนิสัยของอุบาสกอุบาสิกาจะต้องนอบน้อมต่อเหล่าภิกษุสงฆ์ เพราะพระสงฆ์แต่ละรูปได้เสียสละความสุขทางโลก เพื่อมาปฏิบัติอันเป็นหนทางแห่งการหลุดพ้นจากทุกข์และเป็นผู้ที่สืบทอดต่ออายุของพระพุทธศาสนาให้ยืนยาว แม้การใช้ชีวิตที่เร่งรีบในปัจจุบันจะเริ่มเป็นไปน้อยลงเป็นลำดับ แต่

การหันมาอุปถัมภ์หมู่สงฆ์ที่ปฏิบัติปฏิบัติชอบ ถือเป็นกิจวัตรที่สมควรยิ่ง (ควรแยกแยะออกจากพระบางรูปที่มีชีวิตแบบกินหรืออยู่สบาย ซึ่งบางทีพระภิกษุอาจจะไม่ปรารถนาความสบาย แต่อาจเป็นเพราะปฏิเสธสิ่งอำนวยความสะดวกในยุคปัจจุบันยังไม่ได้ จึงจะต้องฝึกฝนจิตใจต่อไปให้มากขึ้น) เมื่อชาวพุทธมีความเลื่อมใสในพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบอย่างเสมอกัน ไม่เลือกที่รักมักที่ชังว่าเป็นพระเถระหรือเป็นพระภิกษุหนุ่มสามเณรน้อย การให้อุปถัมภ์บำรุงหรือการปฏิบัติต่อพระสงฆ์จึงควรปฏิบัติให้เสมอกัน ไม่แบ่งชั้นวรรณะ หรือยึดถือตามยศถาบรรดาศักดิ์ เพราะพระภิกษุสามเณรถือว่าเป็นผู้ที่สละเพศฆราวาสและฐานะทางสังคม เข้าสู่พระธรรมวินัยด้วยความเสมอภาคกัน จึงเป็นแบบอย่างที่ดีของอุบาสกอุบาสิกาที่พึงรักษาไว้

5. ตั้งใจเป็นกุศลในขณะฟังธรรม การเป็นอุบาสกอุบาสิกาที่ดีนั้นมิใช่ฟังธรรมโดยคิดในแง่ อคติ คัดค้านแย้ง พยายามฟังธรรมเพื่อก่อให้เกิดกุศลแต่เพียงอย่างเดียว แต่ควรน้อมใจฟังด้วยหวังให้จิตใจเป็นสุข แต่โลกทุกวันนี้โยมคฤหัสถ์บางคนมีความรู้มากกว่าพระ เพราะเหตุว่าพระสงฆ์บางรูปยังไม่จริงจังกับหลักคำสอนและศึกษาพระธรรมวินัยให้ลึกซึ้ง จึงอาจทำให้โยมคฤหัสถ์บางคนแสดงพฤติกรรมล่วงเกินด้วยการ “ลองภูมิลองปัญญา” แต่ชาวพุทธแท้จะต้องตั้งใจฟังธรรมโดยเคารพ คือ ไม่ลบหลู่หรือคอยเพ่งโทษจับผิด หรือตำหนิติเตียนพระสงฆ์ซึ่งนอกจากจะทำให้จิตเศร้าหมองแล้ว ยังทำให้กลายเป็นคนมองโลกในแง่ร้าย เป็นที่ชิงชังรังเกียจของผู้อื่นที่มีความเลื่อมใสศรัทธา ทำให้ไม่สามารถเก็บเกี่ยวคุณค่าของพุทธธรรมได้อย่างเต็มที่ จนอาจสูญเสียประโยชน์ที่พึงมีพึงได้โดยใช้เหตุ

6. ทำบุญกุศลตามหลักและวิธีการของพระพุทธศาสนา ยังมีชาวพุทธบางคนที่ไม่แสวงบุญนอกคำสอนของพระพุทธเจ้า ด้วยความมีความสุขกับกระแสเปลี่ยนแปลงของบรมสุข เช่น การนับถือเจ้าพ่อเจ้าแม่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ดลบันดาลความร่ำรวยรุ่งเรืองชั่วพริบตา เป็นต้น พฤติกรรมเช่นนี้ควรออกห่างให้มากแล้วหันมาประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนตามหัวข้อธรรมที่มีกรรมเป็นใหญ่อย่างบริสุทธิ์ใจ การปฏิบัติตามวิธีการของพระพุทธศาสนาที่เรียกว่าบุญกิริยาวัตถุ 10 ถือเป็น การสร้างกุศลจิตที่มีกำลังทั้งทางกาย วาจา และทางใจ ได้แก่ 1. ทานมัย บุญสำเร็จจากการให้วัตถุเพื่อสงเคราะห์หรือบูชาแก่ผู้อื่น 2. ศีลมัย บุญสำเร็จจากการงดเว้นจากทุจริต หรือประพฤติสุจริตทางกาย วาจา 3. ภาวนามัย บุญสำเร็จจากการอบรมจิตให้สงบกิเลส (สมถภาวนา) และการอบรมปัญญาเพื่อละกิเลสทั้งปวง (วิปัสสนาภาวนา) 4. อปจายนมัย บุญสำเร็จจากการประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตน 5. เวยยาวัจจมัย บุญสำเร็จจากการชวนชวนบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น 6. ปัตตานุโมทนามัย บุญสำเร็จจากการให้ส่วนบุญที่บำเพ็ญมาแล้ว 7. ปัตตานุโมทนามัย บุญสำเร็จจากการยินดีในกุศลที่ผู้อื่นได้กระทำแล้ว 8. ัมมัสสวนมัย บุญสำเร็จจากการจากการฟังพระสัทธรรม 9. ัมมเทสนามัย บุญสำเร็จจากการแสดงสัทธรรม 10.

ทฤษฎีธรรม การกระทำความเห็นให้ตรงถูกต้องตามความเป็นจริง การทำบุญทั้ง 10 วิธีนั้น ถือว่าเป็นบุญเขตอันยอดเยี่ยมที่ชาวพุทธในยุคปัจจุบันควรยึดถือปฏิบัติให้มั่นคง

7. ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาในทุก ๆ ด้าน ถ้าสามารถช่วยเหลือพระพุทธศาสนาได้ ด้วยวิธีใดก็ควรช่วย ไม่ว่าจะเป็นการสอนศีลธรรมประจำโรงเรียน ให้ความรู้อบรมเยาวชนหรือคนต่างชาติ เพื่อให้เข้าใจในพุทธศาสนาของเรา โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีมีความทันสมัยสามารถรับรู้ข่าวสารแบบไม่ต้องไปหาที่ไหนแล้ว และยังสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ได้ อย่างง่ายดาย ก็ยังเป็นประโยชน์ต่อวงการพระพุทธศาสนา แล้วนำความรู้ที่นั่นมาถ่ายทอดและเผยแพร่พระสัทธรรมแก่บุคคลทั่วให้ได้รับรู้ เสริมสร้างจิตวิญญาณอันดีงาม จนเกิดเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อเติมเต็มชีวิตได้อย่างสมบูรณ์ เพียงแต่คณะผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่า ชาวพุทธจะใช้ข้อดีของเทคโนโลยีได้มากน้อยแค่ไหนเท่านั้นเอง ซึ่งเป็นตัวชี้วัดการเผยแผ่หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในยุค 4.0 ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ชาวพุทธที่แท้จริงจึงควรใช้ข้อได้เปรียบของยุคสมัยในการซึมซับหลักพุทธธรรมให้มากขึ้นในทุก ๆ ด้าน เพราะเป็นการแสดงออกถึงการเอาใจใส่ในการทำนุบำรุงในพระพุทธศาสนา เช่น ช่วยกันเผยแผ่หลักธรรมคำสอน สงเคราะห์พระภิกษุสงฆ์สามเณร หรืออุปถัมภ์บำรุงวัดวาอารามต่าง ๆ เมื่อพระพุทธศาสนามีภัยคุกคามก็พร้อมเพรียงกันปกป้องคุ้มครอง เป็นต้น

สรุป

อุบาสกอุบาสิกาเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดพระพุทธศาสนา เป็นฐานรากรองรับการเติบโตของพระพุทธศาสนา และเป็นผู้สร้างคุณูปการด้วยจริยาวัตรทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อวงการพระพุทธศาสนา อาทิ หมั่นไปวัดตามโอกาสที่เหมาะสม หมั่นฟังธรรมพยายามสนใจศึกษาและรักษาศีลให้บริสุทธิ์ มีความเลื่อมใสในพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลายอย่างเท่าเทียมกัน ตั้งใจเป็นกุศลในขณะที่ฟังธรรม ทำบุญกุศลตามหลักและวิธีการของพระพุทธศาสนา และทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาในทุก ๆ ด้าน ด้วยเหตุนี้ อุบาสกอุบาสิกาจึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะได้รับการยกย่องจากสังคมชาวพุทธให้เป็นหนึ่งในผู้ที่มียุทธูปการในการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าให้กว้างไกลออกไป โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ที่เทคโนโลยีสารสนเทศมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งอาจสั่นคลอนความศรัทธาของญาติธรรมที่มีต่อพระพุทธศาสนาได้ เช่น กรณีเงินทองวัด กรณีความขัดแย้งเรื่องการบริหารวัด หรือกรณีการจัดการผลประโยชน์ภายในวัด เป็นต้น ดังนั้น คฤหัสถ์ผู้ที่มีจิตใจมุ่งมั่น แน่วแน่ และเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของโลกเท่านั้นจึงจะยืนหยัดท้าทายต่อกระแสโลกได้ เพื่อสร้างคุณค่าแก่ตนและสังคม ให้สมกับที่ครั้งหนึ่งได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนา สมดังพุทธสุภาษิตที่ว่า *อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ตนแลเป็นที่พึ่งของตน* เพราะมมได้มีแสง อีกมมจะมีเงา มมไหนมีคนชมเรา อีกมมจะมีคนนิทา? นี่คือการจริงอย่างหนึ่งของชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2556). *ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2558). *ธรรมานุชิต ฉบับเดิมและฉบับปรับปรุง-เพิ่มเติม (ฉบับภาษาไทย)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระไพศาล วิสาโล ประเวศ วะสี ส.ศิวรักษ์ และนิธิ เอียวศรีวงศ์. (2546). *พุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤติ*. กรุงเทพมหานคร: แพลนพรีนซ์ติ้ง.
- พระอภิวัฒน์ นาถวโร. (2544). *ปฏิบัติธรรมให้ถูกทางพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)*. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมมิก.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระวชิรญาณวโรรส. (2557). *ปฐมโพธิกาล ใน พุทธประวัติเล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระวชิรญาณวโรรส. (2558). *หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2557*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อุทิศ ศิริวรรณ. (2544). *เจาะลึกนักธรรมชั้นตรี*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง.